

MAGYAR-HOLLAND SZEMLE

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP

FELELŐS SZERKESZTŐ:
VIDOR MARCEL

Szerkesztőség: VIII., ÜLLŐI-ÚT 4.
Kiadóh.: VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 78.
TELEFONSZÁM: 22—21., 128—83.

HOLLANDUSOK BUDAPESTEN

Az elmúlt hónapban 142 hollandi nevelőszülő tartózkodott Budapesten, akiket az „Országos Gyermekvédő Liga“ ki-tünő igazgatója, a magyar gyermekek és hivatalos kikül-döttek, meleg ünnepléssel fogadtak. A kormány nevében dr. Pettko-Szandtner Aladár népjóléti államtitkár köszönte meg azt a sok jóságot, amelyet a hollandusok a szegény magyar gyermekek iránt tanusítottak, biztosítván a vendégeket, hogy igazi rokonszenv és a legmélyebben átérzett barátság az, amit a magyar nemzet irántuk érez. Csiszárík János címzetes püs-pök Csernoch János hercegprimás nevében üdvözölte a hol-landusokat. Majd dr. Knebel Miklós pápai kamarás holland nyelven beszélt. Burian Imre, aki három és fél évig volt Hol-landiában, ugyancsak holland nyelven üdvözölte a nevelő-szülőket. A Himnusz eléneklése után Speet Leo, a „Nord-hollandsche Dagblad“ szerkesztője köszönte meg az üdvözlést:

— Nagy tisztesség és öröm számunkra, hogy idejöhettünk és ezt a szép fogadtatást élvezhetjük. Másodszor jönnek a holland katolikus nevelőszülők ide, hogy megismerjék szép országukat és nevelt gyermekeik hozzátartozóit. Ez a második látogatás a legjobban bizonyítja, hogy tavaly itt ki-tünően érezték magukat. De igazolja azt is, hogy csakugyan maradandó a szeretet, amely hazánkat Magyarországgal ösz-szefűzte. A szeretet műve, amely oly mély inségből támadt, nem ért véget. Megnyugtathatom az urakat, hogy mi, hol-landi katolikusok még most sem hagyjuk abba az akciót, sőt új sikereket óhajtunk elérni. De ha egyszer be is fejező-dik az üdültetés, nem érhet véget ez a bensőséges viszony,

nem, soha meg nem szünik, amíg egy magyar és egy hollandus lesz a földön!

A hollandusok itt tartózkodásuk alatt nemcsak a főváros nevezetességeit, kirándulóhelyeit tekintették meg, hanem fölkeresték a budapesti nyomortanyákat is. Csernoch János hercegprimás az esztergomi primási palotában látta vendégül őket.

MODERN HOLLANDI ÉPÍTÉSZET

A háboru az építészetet a semleges Hollandiában is megbénította és ennek következménye a növekvő népesedésű Hollandiában nagy lakásinség lett. Állam és városok ekkor összefogtak és oly nagyvonalu építő akcióba kezdtek, mely páratlanul áll a modern városépítések történetében. Ha meggondoljuk, hogy az állam eddig több mint kétmilliárd aranykoronával járult ez akcióhoz és csupán Amsterdamban 30.000 új épületet emeltetett, alkothatunk fogalmat az eddig végzett munkáról. Nem egyes házakat vagy háztömböket, hanem egész városnegyedeket teremtettek egyszerre. Nem házépítők, hanem városépítők voltak itt munkában és a hollandi építészek e feladatot nagyszerűen megoldották.

Vannak mindenesetre városnegyedek, például Amsteldijk, melyek már külső elhatároltságukban is, elkülönített, zárt komplexumoknak látszanak a sarkok és a főbejárat mellett elvezető utcának oly feltűnő kiemelésével, hogy majdnem várszerű jellegről beszélhetünk. Más épületek pedig olyan benyomást keltenek, mintha egy teljesen idegenszerű városban járna az ember: laposan fedett tetők, óriási kiállítási épületek és mégis barátságosabban hatnak, mint némely modern városnegyed. Az összes lakótelepek megítélésénél természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni a szociális szempontokat. Tömeglakások építéséről van itt szó, hogy a problémát, a kis embernek, a munkásnak, ezereknek egyszerre kedvezőbb lakáslehetőséget biztosítani, megoldják. Ugy látszik, hogy a vonalzó és a ceruza itt néha szumárisan működött. Már egy-némely külső frontnak végtelen ablaksorai is elég egyhanguan hatnak, hát még, amikor egy pillantást vetünk a hatal-

mas háztömbök udvaraira a száz és száz egyforma balkonszobával, nyomasztó egyformaságot érzünk. Ezeren és ezereken, akik sokablaku gyárépületek puszta falai között végzik napi munkájukat, élnek kaszérnyaszerűen ez egyhangu tömeglakásokban és nélkülöznek minden szépséget és életörömet. A munkás, aki a gyárépületet, a gépházat elhagyja, nem nagyon érezheti itt otthonosan magát. A gyárépület szerkezeténél az építőgondolat átlátszósága alapfeltétel, míg ugyanez a lakóháznál puszta sematizmusává válik.

Ha a nagyváros drága telkein nem lehet a munkásnak saját otthonot teremteni, legalább csalódásba kellene ringatni őt. Senki jobban a hollandusnál nem tudja, hogy nemcsak a név, hanem a ház is bizonyos egyéniséget rejt magában. Így a vidéken újból házsorokat építenek, melyek régi hagyományoknak megfelelően házsorok helyett régies, cimszerű jeleket viselnek, például tarka fayence lemezeket virág és gyümölcsképekkel. Itt a Mynheer, mint a régi időkben, újra lakhatik a „Tulp“-ban vagy a „gouden oranjeapel“-ben (aranyos narancs), otthonának nincs száma és maga a ház sem szám többé. Ez a meleg viszony ház és lakó között gyönyörűen nyilatkozik meg a rendkívül kedvelt, rendszerint a ház ajtaja fölött befaragott házjeligékben. Gyakran olvasható s éppen a legparányibb házikókon ez egyszerű szavak: „Nooit gedacht.“ Sohasem hittem volna, hogy valaha ilyen házacskám lesz, — ez az értelme a megható mondásnak. Ilyen szentimentálisokat nem lehet kubikméterszerűen jól kimért házhellyel és pompásan működő w. c.-vel kiirtani. Ezért a városépítő sablonos vonalzóját e szempontok és ez óhajok szerint irányítsa.

Ha gazdasági okokból egy ilyen háztömbbe kell bezsúfolódnia az embernek, hagyják meg legalább a „tulpot“ vagy az „oranjeapelt“ az ablakok fölött, még ha „disznél“ nem is volna egyéb.

Sok hollandi építész örvendetes módon fölismerte azt, hogy az emberi lakásokat nemcsak dogmák szerint szabad fölépíteni, és a modern disz nélküli építészeti kultúra ellenében áll az emberi természet játékos ösztöneivel és szépség-szükségletével. Az építész, mint nevelő, gyönyörű gondolat, de minden nevelőnek pszichológusnak is kell lenni.

Igazság és célszerűség, mint szépség, minden külső

ékitésről való lemondás, az építési anyag saját értékének és valódiságának hangsúlyozása — különösen a hollandi égetett téglá kiemelése — ez a radikális nacionalizmus volt az, amit Berlage, a modern hollandi építőművészet klasszikusa, már régen prédikált, még mielőtt dicsőséget szerzett volna valóban kiváló amsterdami tőzsdeépületével. Baarnban, Hilversum mellett már évekkel ezelőtt épített egy villát, ahol az anyag értékét alaposan, de meglehetősen kedélytelenül úgy hangsúlyozta, hogy a lakószoba falait, melyek tisztítatlan égetett téglából voltak, át nem festtette. Ma már lényegesen enyhített radikális álláspontján, e kétségtelenül uttörő művész.

A modern hollandi építészet sok újat és az építészeti technika szempontjából érdekeset mutat föl.

HOLLANDI TENGERPARTON

Ha a morajló, kékeszölden csillogó tenger mentén, mely erős hullámcsapásokkal ér a hollandi parthoz, megkezdjük utazásunkat, Amsterdamból villamos vasuton gyorsan és kényelmesen elérjük Zandvoortot, egy rendkívüli fejlődésnek induló, kedvelt fürdőhelyet. Itt találkoznak Amsterdam és Haarlem vasárnap és köznap délutánonként. Strand, fürdőkabinok és vendéglők benépesülnek. Az emberek tétlenül ülnek a strandon és nézik, ahogy a tenger erős hullámcsapásokkal a partnak ütődik. Nem látni itt Scheveningen tökéletes nemzetközi eleganciáját, mert a tehetősebb amsterdami közönség — ez már hagyomány — Scheveningent látogatja. Zandvoortban és Noordwijkban sok német, osztrák és svájci fürdővendég van, magyarokat csak elvétve látni. Noordwijk Leiden mellett fekszik, mely egyike Hollandia legrégebb és legérdekesebb városainak, építészeti remeknek beillő városházával, értékes gyűjteményeivel és álmodozásra hangoló, félreeső, befásított grachtjaival. Az erősen látogatott, gyönyörű Noordwijk villamos vasuttal Hágából is elérhető. Tengerpartja és homokja nagyon jó. Tenniszsportja nemzetközi hírnévre tett szert. Fővenypartjairól pompás kilátás nyílik a

hollandi tájakra, a mezőkre, legelő teheneivel, sötétszürke szélmalmaival és a helységek gótikus templomaira.

Vlissingen, mint kikötőhely általánosan ismeretes és újabb időben nagy népszerűségű tengeri fürdővé kezd válni. A csinos kis Walcherau-szigeten, a Scheldetorkolatnál fekszik ez a nagykiterjedésű kertváros. A természet szépségei iránti érdeklődés fokozódik akkor, ha megpillantjuk a kék-vizű és az átlátszóságig tiszta tengert, melynek erős hullámai szinte állandóan mozgásban vannak. Vlissingennek rendkívül élénk hajóforgalma van, alig kisebb a cuxhaveninél, a nagy óceánjárók Antwerpen felől erre veszik utjokat vagy Vlissingen mellett usznak a nagy belga kikötő felé.

Még vannak más, többé-kevésbé jó fürdőhelyek a hollandi parton. Annál nagyobb stilusu, a legmagasabb igényeket kielégítő elegáns fürdőhely Scheveningen. Kirándulóhelye Hollandia fővárosának, az előkelő Hágának. A strandon huzódó nagy boulevard hotelóriásokkal van tele. Hangversenyek, külföldi művészek vendégszereplése, ünnepek, felvonulások egymást követik és e nagy tarkaság fölött Hollandia hires kék ege világít.

HOLLANDI KÉPEK

A hollandusok meg vannak elégedve idegenforgalmukkal. Amsterdam időnként tele van idegenekkel és épp ily élénk az idegenforgalom Hágában és Scheveningenben is. A szállodákat főleg amerikaiak és németek töltik meg. A Canadian Pacific hetenként egyszer-kétszer szállít a kontinensre Európaéhes amerikanusokat. Hollandia az átjáró állomás és ez nem tetszik a hollandusoknak. Az amerikai tömegvendég, írja a „Het Vaderland“, korán reggel megérkezik Hágába, leszáll a vonatról, reggeli és lunch között elintézi a békepalotát, lunch és diner között átugrik Amsterdamba és este expressvonaton robog tovább Brüsszel felé. Ez az amerikai modor: to do Holland — bántja a hollandusokat, mert büszkéek hazájukra és országuk szépségeire. Az a veszedelem fenyeget egyébként, hogy a hollandi tájak ismertetőjele, a szélmalom hamarosan eltűnik. A lapok egyre gyakrabban írják a hollandi malmok válságáról, mintha egy drága barátot elköltözését gyászolnák. Minden egyes malom valóban jó öreg barátjuk, mely rányomja egész környezetére — egyéni-

ségének bélyegét. Az ujságok e malmok megtartására rendszabályokat követelnek, mert ha eltűnnének, a hollandi tájak képe egyszerre megváltozna. A kegyelet és az apák örökségének tisztelete, a hagyományok hű ápolása egyik legkiválóbb tulajdonsága a hollandus polgárnak s ha letérünk a főközlekedési vonaltól és beljebb hatolunk az országba, még találhatunk olyan zúgokat, melyek még tiszták a mai modern kor bűneitől. Ez a kedves kis történet nagyon jellemző. Oenében, egy gelderni falucskában, egy idő óta kizárólag a tanítónőről beszéltek, akit nemrég Amsterdamból Oenébe helyeztek át. A tisztességes öltözködésről való fogalmait nem lehetett a derék falusi lakók nézeteivel összehangolni. A tulságosan szellős blouse, a — ki gondolt volna ilyesmit! — teljesen meztelen karok bosszúságot keltettek a tanítónő iránt, akinek gondozására bizták az oeni ifjuság üdvét és fejlődését. Még rettenetesebb volt, hogy az autóbusz, mely Oenét a nagyvilággal, Deventer vidéki városkával kötötte össze, gyakran szinte szabályos időközökben szállította a tanítónőt Deventerbe. A legrosszabbtól tartottak, a „nagyváros“ veszélyeitől féltették a tanítónőt, olyan veszélyektől, melyekről a tisztas deventeri polgárok soha nem is álmodhattak. Végül, hogy a mérték egészen beteljen, a világ e romlott gyermeke elment a templom előtt és a templomi előljáró kérésére sem lépett be a templomba. Ez valóban sok volt. Az oeni lakosság az iskola-felügyelőhöz fordult és egyhangulag kérte, hogy e tetőtől-talpig romlott hölgyet áthelyezzék. Félték, hogy az idegen megfertőzi jó erkölcsüket. Az iskolai hatóság engedni volt kénytelen. A vétkes tanítónőt felfüggesztették állásától és megbízható helyettesítéséről gondoskodtak.

HOLLANDI TULIPÁN

1554-ben egy hollandi természettudós Hollandiába hozta az akkor még csak a Keleten ismert tulipánt. Ekkor kezd Hollandia virágoskertté átalakulni, de a tulipán színpompája nem csupán a hollandusok szépérzékére hatott, hanem azzá az árúcikké változott, melyben a legtöbb üzletet kötötték. 1634-től 1638-ig valóságos *tulipánmánia* kerekedett, amint egy egykori följegyzés mondja: nemesemberek, kereskedők, iparosok, hajósok, parasztok, tőzegmunkások, kéményseprők, napszámosok, szolgálók, kofák, valamennyien elkezdtek tulipánhagymával kereskedni. Az első spekulánsok jól kerestek rajta és mi sem természetesebb, hogy a nyereség még több embert birt rá a

tulipánban való spekulációra. Hollandia városaiban a vendéglők szolgáltak tulipántőzsde gyanánt és a közjegyzők egész seregét foglalkoztatta a tulipán-adásvételi szerződések aláírása.

Nemsokára a tulipánhagymának nagyobb ára lett, mint a vele egyenlő súlyu aranynak, voltak olyan szerződések, hogy differencia fejében — ritkafajtájú tulipánhagymákról volt szó —, egész birtokokat kellett átengedni. Ezer és ezer hollandi forintot fizettek olyan tulipánokért, amelyeket sem a vevő, sem az eladó, sem az alkusz nem láttak. Voltak tulipánfajták, amelyeknek hagymájáért 2500 forintot fizettek, a Semper Augustusnak elnevezett értékét 12 hold földdel tartották egyenlőnek, az alkmaari városi regiszter szerint 1635-ben százhusz tulipánhagymát árvereztek el az árvaház javára és ezért 90.000 forintot vételeztek be, az Admiral Liefkennek nevezett hagymáért kétlovas fogatot adtak.

Három esztendeig tartott ez a tulipánőrület és amikor bekövetkezett a pánik, eltűnt a bizalom, egymásután szegték meg az adásvételi szerződéseket, Hollandia minden városában megperdült a végrehajtó dobja. A mérhetetlen vagyonról szótt álmok eltűntek és azok, akik egy néhány tulipán birtokában milliomosoknak képzelték magukat, szomoruan pillantottak azokra az összeszáradt hagymákra, amelyek értéktelenné váltak, mihelyt a spekuláció megszűnt.

A tulipánkereskedők nyilvános nagygyűléseket tartottak, hogy a pánikot feltartóztassák, magvas és lendületes beszédekben fejtették ki, hogy *a tulipán éppen olyan értéket reprezentál, mint azelőtt és hogy a pánik indokolatlan és esztelen.* A beszédek meg tapsolták, de a hagymák mindamellett értéktelenek maradtak. Még a hágai kormány intervencióját is igénybe akarták venni, ez azonban tehetetlennek bizonyult, amikor a tönkrement tulipánspekulánsokon kellett volna segíteni.

Óriási vagyonok mentek tönkre Hollandiában. Sok esztendeig tartott, míg ez az ország kiheverte a tulipánláz okozta veszteségeket. A tulipánmánia nem maradt Hollandiára izolálva, hanem Londonból és Párisból is számosan bekapcsolódtak a hollandi tulipánspekulációba és a józan angol keres-

kedők közül is sokan akadtak, akik a tulipánnak olyan értéket tulajdonítottak, amilyen annak sohasem volt.

A hollandi tulipánmánia tipikus vonása a spekuláció lélektanának. Tulajdonképpen nem más, mint kissé rikitó színekben való kifejezése annak, hogy *a spekuláció a non valeurökben a legnagyobb*. 1634-ben Hollandiában sem keresték nagyobb mértékben a tulipánt, mint kétszáz évvel később a vasuti prioritásokat Angliában, vagy három évvel ezelőtt a budapesti nyomdák által gyártott színes papirosokat, amelyre üzemben nem lévő szénbányák, holdban levő koncernek és a távoljövőben megindítani gondolt meg nem alapozott gyárak nevei voltak rányomva.

In rook vervloog het plan.

(Füstbe ment terv.)

Vreede János Petőfi-fordítása.

*Heel den weg naar huis toe
Was mijn gedachtengang:
Hoe Moeder te begroeten,
Die wachtte mij zoo lang?*

*Wat wel het eerst te zeggen,
Hoe druk ik schoon mij uit?
Als die mij eens gewiegd heeft,
Mij in de armen sluit.*

*Gedachten drongen vele,
Steeds fraaiër op mij aan
Dat, schoon de paarden vlogen,
De tijd scheen stil te staan.*

*Toen 't huisje ingevlogen . . .
Mijn Moeder vóór mij stond . . .
Als aan den boom de vrucht hangt,
Hing 'k zwijgend aan haar mond.*